

УДК 070.447:654.19:316.77

АРТ-ЖУРНАЛІСТИКА В СИСТЕМІ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НА ПРИКЛАДІ ВИДАННЯ «ТЕЛЕКРИТИКА»

Кристина Пирогова

*Запорізький національний університет,
вул. Залізнична, 22, Запоріжжя, Україна, e-mail: kris1783@mail.ru*

В статті розглядається арт-журналістика в системі комунікаційного простору, аналізуються матеріали, в яких фігурують культурні теми, з'ясовуються специфічні аспекти їх висвітлення на медіакритичному порталі.

Ключові слова: арт-журналістика, культура, жанр, журналістика, медіакритика, рубрика, портал.

Арт-журналістика в системі соціальних комунікацій досить новітня у своєму визначенні, проте постала в контекстному та жанровому висвітленні. Перша складова «арт» набуває популярності в інформаційному просторі, адже щодня зростає кількість закладів, заходів та явищ, які починаються з цього слова. Траєкторія згаданого явища спрямована на позначення культурного аспекту, що вкладається в розумінні культури в різних проявах та вимірах.

ЗМІ намагаються в складових видання виділити місце, рубрику, шпальту для висвітлення арт-явищ. Зрідка вони розмежовують їх за напрямками та видами, оскільки більше вкладені в загальну концепцію медіа. Різноманітні жанри та їх різновиди, теми та проблеми презентують читачеві соціокультурні підходи, напрями арт-журналістики, концепції культурного ядра, види культури тощо.

Арт-журналістика на порталі «Телекритиці» розпорошена в різних рубриках та підрубриках. Провідною в інформуванні та висвітленні культурних аспектів суспільства лишається «Дуся» та «Контекст» з підрубрикою «Культура», в яких журналісти акцентують увагу на висвітленні різних концептів культури. Жанрове багатство культурної тематики дозволяє читачам бути всебічно проінформованими про новини, тенденції, естетичні виміри мистецтва, сформувані культурні цінності тощо.

Серед інформаційних жанрів журналістських творів провідне місце в інформуванні культурних новин належить найпростішому, проте найоперативнішому жанру – замітці.

В період з вересня по грудень 2013 в рубриці «Контент» («Культура») опубліковано близька 100 заміток на культурну тематику, які характеризуються стислістю викладу та лаконічністю. Її жанрові модифікації тяжіють до переважання на газетних шпальтах, оскільки дозволяють не займаючи великої площі, повідомити про важливі теми кіномистецтва, театру, музики тощо. В один день можуть вміщуватися декілька заміток на різні теми: шоу-бізнесу «10.11.2013 У Мінську відзначили естетичну зухвалість Кіри Муратової», класичної музики «02.10.2013 «Українське радіо» оголосило конкурс пісень на слова Тараса Шевченка», музичного талант-шоу «04.12.2013 Житомирська ОДТРК проведе телемарафон до 200-річчя Тараса Шевченка», кіномистецтва «17.12.2013 Перший

національний показе докуфільм про Національну музичну академію України», акторських злетів «28.12.2013 Рік Шевченка і «Німфоманки»: «культ» очікувань 2014-го». Рубрика «Культура» лаконічно окреслює новини в культурі, дозволяє бути обізнаним в широкому спектрі арт-подій в Україні та поза її межами.

Детальнішу інформацію про новини культури та короткий синтез подій презентовано в жанровій модифікації замітки – міні-огляді. Це надає можливість ознайомитися одночасно, наприклад, з новинами кіномистецтва та літератури. Нанизавши новини про фільм року в Росії, серіал про Шерлока Холмса, найприбутковіших акторів, демонстрацію серіалу «Броненосець Потемкін», читачів «компактно» проінформовано, а за невеликий проміжок часу дається змога переглянути хроніку кіномистецтва.

Головний і найбільш застосований метод збирання інформації з теми культури – інтерв'ю. Про кіномистецтво дізнаємося з інформаційних інтерв'ю «26.10.2013 Іван Козленко: «Після перегляду «Хліба» італійці аплодували стоячи!» назва привертає увагу читача. В ній міститься інтрига, яка частково розкривається в ліді й повніше у відповідях актора. Зачин побудований послідовно й лаконічно пояснює початок бесіди. Автором ставиться перше загальне питання, яке стосується роз'яснення про сучасність кінострічки. Іван Козленко досить розлого висвітлює актуальність її в наш час, про людські стосунки – кохання і вірності, дружби й честі, які спираються на вічні моральні закони. Наступне запитання витікає з попереднього, відповідає основній меті: розкрити провідні почуття під час виконання ролі. Подібні запитання відносять до відкритих загальних, оскільки відповідь актора розгорнута, повна. Після відповіді виникла потреба поставити додаткове, уточнююче запитання, яке запрошується для отримання інформації про особисті плани: «Перспективні плани у вас грандіозні, що й говорити. А яка найближча планка?» Тому такі запитання: «Ваша співпраця з кінофестивалем триватиме чи ви вичерпали сюрпризи українського німого кіно для європейців?» та «Знаю, що перегляди українських фільмів відбувалися у супроводі віртуоза-піаніста з Одеси Юрія Кузнєцова, відомих білоруських, польських, російських музикантів. Як сприймали в залі оригінальну музику?» розширюють обрії спілкування з співрозмовником та інформацію для читачів. Відповідь на заключне запитання висвітлює особисті мрії актора та бажання: «Ми хочемо потрапити в кінодистрибуцію, щоб наші проекти, вже реалізовані, можна було показувати не лише в Києві, але й возити по всій Україні. Адже у нашому багажі не лише німе кіно, але й сучасні короткометражки. Плануємо випускати DVD, книги з кіно. Багато проектів виникає спонтанно». Отже, таке інформаційне інтерв'ю чітко відповідає всім вимогам арт-журналістського тематики, оскільки лаконічно, повноцінно повідомляє про кіномистецьку майстерність, її заслужених акторів та подальші плани їх діяльності.

Заслужують уваги матеріали, що розкривають портрет акторів кіномистецтва чи літератури. Такі портретні інтерв'ю є найпопулярнішими на порталі «Телекритика». Мета таких арт-матеріалів – показати людину, всебічно розкрити її духовний світ, риси характеру, погляди, думки, нахили, смаки.

На медіакритичному порталі портретні інтерв'ю позначені специфічними текстуальними ознаками, зокрема перед розкриттям відповідей, подається стисла інформація про кінострічку або про книгу. Зокрема, «03.11.2013 Дені Коте: Я намагаюся не відступати від своїх тем – самотності й життя поза межею суспільства» або «23.11.2013 Павло Вольвач: «Редактори писали на полях мого нового роману, що це знавісніла брехня про Майдан».

Актуальні тенденції українського культурного процесу: література, мистецтва, кіно, музика, архітектура містяться в ґрунтовних проблемних матеріалах. В них порушено проблеми існування культури в сучасному просторі та засобах масової інформації, розглядаються глибокі докорінні зміни, які відбуваються в Україні, вимагають повного напруження сил, енергії, ініціативи, наполегливої боротьби за аудиторію, фінансування. Українське кіномистецтво представлене на порталі різнобічно, адже журналісти висвітлюють не тільки інформацію про нього, але й порушують проблемні аспекти. Зокрема, специфіку сприймання кінострічок глядачами, проблеми під час зйомок, складнощі фінансування тощо. За допомогою діалогічних жанрів автори намагаються увиразнити, полегшити розуміння труднощів.

Найчастіше звертаються в таких випадках до жанру проблемного інтерв'ю. Яскравим прикладом є інтерв'ю з Дмитром Мойсеєвим «26.10.2013 «Такі красиві люди»: український дебютант на «Молодості»». Матеріал містить 14 чітких запитань про гострі проблеми подальшого розвитку кіно, режисерської діяльності, специфіки короткометражного кіно. Журналіст Катерина Константинова поставила запитання до режисера Дмитра Мойсеєва, чим і окреслила провідні проблеми існування премій в галузі кіно в Україні: «Етап «Молодості» важливий для вас? Андрій Халпахчі раніше казав, що українські картини не потрапляли в конкурс фестивалю, бо відбірники передбачали наперед їх провал...». Обов'язковим для проблемного інтерв'ю є зіставлення думок, відстоювання особистої думки, громадянської позиції. Такими характеристиками сповнені запитання: «Дмитре, ви відверто робите ставку на некомерційне кіно? Але ж, кажуть, сьогодні зйомки «мила» набагато вигідніші для молодих режисерів?», «Ви припускаєте, що у вас на знімальному майданчику можуть бути не тільки професіонали, а й аматори?». Це інтерв'ю має характер загостреного публіцистичного діалогу, оскільки з'ясовує істинні аспекти й специфіку функціонування премії та зйомок кінофільмів. Унаслідок взаємодії двох осіб журналістки Катерини Константинової та режисера Дмитра Мойсеєва – розкривається дослідницький характер жанру. Динамічний, психологічно насичений діалог, по-перше, допомагає швидше зрозуміти думку і простежити за її розвитком, по-друге, зв'язати окремі частини, блоки розмови в єдине ціле і, по-третє, робить читача ніби учасником бесіди.

При створенні загальної концепції розвитку арт-журналістики особливу увагу слід звернути на інтерв'ю в якому журналіст орієнтується і на широку аудиторію, і на інтерв'юера, скільки він повинен вибудувати концепцію інтерв'ю, враховуючи характер адресата. Дослідивши технологію мовленнєвої взаємодії при висвітленні культурної тематики на «Телекритиці», виокремимо різновид інтерв'ю на тему літературної своєрідності – інформаційне опитування. На відміну від інтерв'ю, мета якого – отримання відповідей на декілька різних за своїм характером питань від однієї особи, протягом опитування журналіст намагається отримати відповідь на одне питання від багатьох людей. Співробітники «Телекритики» в рубриці «Контекст» презентують думки письменників щодо існування української книги. Це опитування порушує ставлення письменників Куркова, Кокотюхи, Сняданко, Красовицького до читання паперових книг vs телебачення, аудіо-книги, Інтернет – за чим майбутнє, або чи є в Україні культура читання». Оскільки інтерв'ю є фіксацією ходу опитування, тому і віднесемо до самостійного жанру. В рубриці подані лише окремі дослівні висловлювання респондентів з цього питання, а всю розмову презентовано стисло. Наприклад, відповідь письменниці Наталки Сняданко опубліковано узагальнено: «Текст і

інтернет спокійно собі співіснують. Натомість книжка як паперовий артефакт – це вимираюче явище. Це більше сувенір, ніж єдиний спосіб прочитати текст».

Після такої стислої промови подається узагальнююче та публіцистичне висловлення Андрія Куркова: «Книжка паперова бореться за своє існування різними засобами. Проти неї борються теж. Ті, хто продукує меблі – борються проти книги. Зараз книжкову шафу практично неможливо знайти... Але книжка виживе як результат бажання людей відрізнятись від маси... Ми суспільство, яке неможливо оцифрувати фактично, тому що алкоголь не оцифрується». Кожен респондент висловив власне ставлення до сучасної книги, її паперового чи друкованого варіанту, що дозволило читачам ознайомитися з думками самих авторів з цього питання.

Музичне мистецтво ознаменоване в небагатьох ракурсах. Воно знаходить своє відображення в пропагандистських репортажах. Такі матеріали містять інформацію про нові програми або висвітлюють події в музичному житті співаків, закликають українців відвідати шоу-програми. Журналісти трансформують факти з місця події або пропагандують їх, що й дозволяє віднести матеріал до цього жанру. Наприклад, репортаж про те, що до 200-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка «Українське радіо» оголосило музичний конкурс «Нова пісенна Шевченкіана», учасники якого змагатимуться у написанні музичних творів на слова Великого Кобзаря, опублікований 02.10.2013. Детально змалювавши кожен пріоритет конкурсу, журналістка емоційно-забарвлено інформує читачів про традиційні та нетрадиційні музичні номери. Доповнює репортаж і фотоілюстрацією великого Кобзаря. Різноманітний призів, зокрема трансляції в ефірі Національної радіокомпанії України: на Першому каналі «Українського радіо», на «Радіо «Промінь» та «Раді» дозволяє читачам та співакам, заохотитись до участі в конкурсі. Зазначає журналістка розклад пісенного конкурсу, що має рекламний та пропагандистський характер.

Інформаційно-насиченим та емоційно-забарвленим є репортаж «ТВі створив кліп на пісню Вакарчука на основі хроніки Євромайдану» від 30.11.2013. Детальні дані про знімання кліпу, провідних акцентів, поєднання пісенного та політичного начала, цитатія, що дозволяє говорити про репортажність інформації. Основна частина присвячена окресленню змісту кліпу та його розгортання в інформаційному просторі суспільства. Використано емоційно-забарвлені слова з пісні Святослава Вакарчука «Де ми з тобою будем, коли закінчиться їхня війна? Чи вистачить нам сили зробити так, щоби впала стіна, Стіна, стіна... Впала між нами стіна, стіна, стіна...», які заохочують читачів отримати подібні почуття від перегляду кліпу. На завершення подається детальна інформація про кадри, які ввійшли до структури кліпу.

Щороку на порталі «Телекритика» мають місце репортажі про здобутки та втрати у сфері культури, що свідчить про аналітичний підхід ведення рубрики. Провідним жанром є огляд та стаття. Журналісти визначили подібні жанри для аналізу актуальних, культурно значущих процесів, ситуацій, явищ і керуючих ними закономірностей.

Арт-події презентовані в аналітичному огляді «Що хочуть, те й роблять 2013-й у культурі: події та особи (бліц-підсумки)» від 22.12. 2013. Журналіст Олег Вергеліс демонструє мету повідомити читачеві про найважливіші події, які відбулися за певний період часу в сфері культури, з'ясувати їх унікальність та неповторність, дослідити взаємозв'язок різних епох. Огляд знайомить читача з подіями в мистецтві, кіно, літературі, музиці та телебаченні. Автор унаочнює огляди ілюстраціями подій та портретами осіб, що відзначилися 2013 року, а в

читача створюється єдність висвітлення культурних подій і думок оглядача, що глибоко проникає у суть явища, ситуації. В огляді яскраво виявляється зацікавлена позиція журналіста, щодо подачі інформації про негативні та позитивні моменти, відчувається індивідуальний авторський стиль та вільність вислову думки.

Огляд про річні події в сфері арт презентований в жанровому різновиді – міні-огляді. Характеристики та синтез культурних подій мають матеріали «Різні мистецтва», «Ложі сяють», «Останній сеанс», «Позакласне читання», «Чарівна флейта», «Улюбленці публіки», «Жесті» і видовищ», в яких автор з'ясовує здобутки та втрати сфер культури, аналізує рейтинги, розвиток творчості митців, фільмів теперішнього та минулого років.

Отже, використовуючи подібні жанри журналісти створюють характерний для журналістики просторово-часовий і тематичний зв'язок явищ, що представляє відповідний період культурного життя та підводить його підсумки. Оскільки матеріали оприлюднюються з визначеною періодичністю, то це позначається і на виборі тем, розкритті характеристик, глибині аналізу. Матеріали, що висвітлюють аналітичні первні, містять низку фактів та аргументів, які необхідно простежити в динамічному потоці культурного життя суспільства. Рідкість таких творчих здобутків очевидна, оскільки крізь широкий спектр важкої для сприйняття аналітики, виникає потреба в зацікавленні реципієнта. Арт-журналістика на «Телекритиці» найчастіше оречевлена інформацією про культурне життя в сфері музики (класичної, джазової, рок, авторських пісень), телебачення (теле-серіали, телевізиви, концертні програми), шоу-бізнесу, літератури, циркового мистецтва, театру, візуального мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне, фотографія), різноманітних хобі та подорожей. На жаль, поза увагою лишилися такі сфери культурної тематики, як: архітектура й дизайн (моделювання одягу), музейна справа та аматорська творчість.

Арт-журналістика набула широкого розвитку на медіакритичному порталі, дозволила читачам ознайомитися із здобутками та втратами, пріоритетними напрямками, презентувала розвиток в театральному, літературному, кіномистецтві, живописі тощо. Соціум збагатився новими напрямками та тенденціями в культурному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів : Світ, 2004. – 344 с.
2. Бокань В. Культурологія : навч. посібник / В. Бокань. – К. : МАУП, 2000. – 136 с.
3. Дзялошинский И. Культурная проблематика в СМИ: влияние представлений журналистов на освещение событий культурной жизни / И. Дзялошинский // Российская пресса в поликультурном обществе: толерантность и мультикультурализм как ориентиры профессионального поведения. – М. : Магна, 2002. – С. 204-221.
4. Кириллова Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – М. : Академический Проект, 2005. – 448 с.
5. Сметанина С. И. Медиакультура в системе культуры: динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX века / С. И. Сметанина. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 383 с.
6. Тен Ю. П. Культурология и межкультурная коммуникация : учебник / Ю. П. Тен. – Ростов н / Д : Феникс, 2007. – 328 с.

**ART JOURNALISM IN A SYSTEM OF COMMUNICATION SPACE
BASED ON EXAMPLE OF EDITION «TELEKRITIKA»**

Kristina Pirogova

*Zaporizhzhya National University
Zaliznychna str., 22, Zaporizhzhya, Ukraine
e-mail: kris1783@mail.ru*

At the article reviewed the art-journalism in a system of communication space, analyzes the material, which featured cultural topics, investigated specific aspects of their coverage on mediacytical portal.

Key words: art-journalism, culture, genre, journalism, media criticism, heading, portal.

**АРТ-ЖУРНАЛІСТИКА В СИСТЕМЕ КОМУНІКАЦІОННОГО
ПРОСТРАНСТВА НА ПРИМЕРЕ ІЗДАНИЯ «ТЕЛЕКРИТИКА»**

Кристина Пирогова

*Запорожский национальный университет,
ул. Зализнычна, 22, Запорожье, Украина
e-mail: kris1783@mail.ru*

В статье рассматривается арт-журналистика в системе коммуникационного пространства, анализируются материалы, в которых фигурируют культурные темы, выясняются специфические аспекты их освещения на медиакритическом портале.

Ключевые слова: арт-журналистика, культура, жанр, журналистика, медиакритика, рубрика портал.